

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש הסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשפד

ערב שבת קודש

פרשת ואתחנן / נחמו

י' במנחם-אב ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

טובה, וכמרומו במזלו של חודש מנחם-אב, מזל אריה... - ראשי תיבות 'אלול, ראש-השנה, יום-הכיפורים, הושענא-רבה', היינו, שבחודש מנחם-אב נרמז גמר ושלמות החתימה טובה בה'פתקא טבא' ה'ושענא-רבה'¹².

12 ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 770, וראה גם בעמ' 725 הערה 63. בע"פ היה הרבי מקדים ומברך, כגון בשיחת י"ג מנ"א תשל"ט. וכן בסיום המאמר דכ"ג מנ"א תשכ"ח (ספר המאמרים - מ'מ'קט' ח"ה עמ' שמו, ומצויין שם ללקוטי-שיחות ח"ד עמ' 1163 בהערה, שבכ"מ מנ"א מתחלת - בנוגע לכמה עניינים - ההכנה לראש-השנה). **בכתב** - בדרך-כלל היה מאחל רק מיום א' דר"ח אלול, אך היו יוצאים-מן-הכלל ('אוצר מנהגי חב"ד', אלולית-שרי, עמ' יב-יג. וראה 'בית חיינו' גיליון 99 עמ' 14).

בכל ענייני תורה ומצוות ובכל עניינים טובים. "ובהדגשה - התוועדות מתוך שמחה וטוב לבב, בהתאם לכך ש'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב', עד לשמחה הכי גדולה, בדוגמת שמחת נישואין... ובפרט על-פי מנהג ישראל שבימים אלו (לאחרי תשעה באב), מרבים בשידוכין והתונות בישראל (ובפרט שזה בא לאחרי ההפסק בעניינים אלו ב'שלושת השבועות')¹¹.

* לקראת ראש-השנה: "...ידוע מנהג ישראל שמחמישה-עשר-באב ואילך, מברכים איש את רעהו בכרכת 'כתיבה וחתימה (וגמר חתימה)

דחמשה-עשר באב... סיום מסכת תענית... 'דבר בעתו מה טוב' - שיחת ליל ט"ו באב ה'תשמ"ז בתחילתה, 'תורת מנחם - התוועדות' תשמ"ז ח"ד עמ' 220.
11 ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

יום רביעי,

חמישה-עשר באב

שבת קודש פרשת ואתחנן

י"א במנחם-אב - שבת נחמו

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה - יום רביעי בלילה, אור ליום חמישי - כל הלילה. אין אומרים תחנון⁵.

* כל אחד מישראל צריך לעשות כל התלוי בו, [כדי] שמיד בתחילת ובראשית היום (וכל היום כולו) יהיה ניכר ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב", כמבואר עניינו גם בהלכה, שמיום זה ואילך צריכה להיות הוספה בלימוד התורה וכו'⁶.

* כדאי ונכון לפרסם ולהכריז בכל מקום את הוראת חז"ל⁷ ש"מחמישה-עשר באב ואילך - דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו"⁸.

* "כדאי שיעשו בכל מקום ומקום התועדות גדולה בשמחה גדולה⁹: לקבץ יהודים - אנשים, נשים וטף, ולדבר דברי תורה, ומה טוב - לעשות 'סיום' מסכת¹⁰, ולתת לצדקה, ולקבל החלטות טובות להוסיף

* החשבון-צדק שעל כל אחד ואחד לעשות בקשר ללימוד התורה, נתינת הצדקה וכללות המצוות במשך כל השנה, מתחיל משבת נחמו¹. שחרית: בעת קריאת עשרת-הדיברות עומד הקהל, ופניו אל ספר-התורה². קוראים את עשרת-הדיברות ב'טעם העליון'³. מנחה: פרקי אבות - פרק ד'⁴.

יום שלישי,

י"ד במנחם-אב

בתפילת מנחה אין אומרים תחנון⁵.

1) ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 582.

2) ספר-המנהגים עמ' 31.

3) לוח כולל-חב"ד פ' יתרו, כדעה האחרונה בשו"ע אדמוה"ז סי' תצד טו"ס יא.

4) אדמוה"ז היה קורא את עשרת הדיברות דפ' ואתחנן בנוסח טעמים מיוחד, שונה מזה של הקריאה בכל השנה ואף מזה של עשה"ד דפ' יתרו, וכן נהגו גם כל בניו. הוא לימד זאת להרה"ק הרב"ש בן הצמח-צדק, שלימד זאת להרה"ק הרז"א אחי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ולקוטי-דיבורים ח"ב עמ' 459. וראה תולדות אדמוה"ז ח"ד עמ' 1070.

5) בחו"ל - פרק ג.

6) סידור אדמוה"ז, לפני 'למנצח... יענך'.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י' במנחם-אב ה'תשס"ט - י"ז במנחם-אב ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י' במנחם-אב	הלכות אישות פרק ח-י.	הלי תפלה וברכת כהנים פרק י.	מל"ת שנה.
ש"ק	י"א במנחם-אב	פרק יא-יג.	פרק יא.	מל"ת שנה.
א'	י"ב במנחם-אב	פרק יד-טז.	פרק יב.	מל"ת רסב.
ב'	י"ג במנחם-אב	פרק יז-יט.	פרק יג.	מל"ת רסב.
ג'	י"ד במנחם-אב	פרק כ-כב.	פרק יד.	מ"ע ריב.
ד'	ט"ו במנחם-אב	פרק כג-כה.	פרק טו.	מ"ע ריב.
ה'	ט"ז במנחם-אב	הלכות גירושין... בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי תפילין ומזוזה וס"ת... בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רכב.
ו'	י"ז במנחם-אב	פרק ד-ו.	פרק ב.	מ"ע רכב.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
8.05	7.38.3	1.21	12.47	9.19	6.00	4.59	4.34	3.33	ו', י' במנחם-אב
8.04	7.37.6	1.21	12.47	9.19	6.01	5.00	4.35	3.34	ש"ק, י"א במנחם-אב
8.03	7.36.8	1.21	12.47	9.20	6.02	5.01	4.35	3.35	א', י"ב במנחם-אב
8.02	7.35.9	1.21	12.47	9.20	6.02	5.01	4.36	3.36	ב', י"ג במנחם-אב
8.01	7.35.1	1.21	12.47	9.20	6.03	5.02	4.37	3.38	ג', י"ד במנחם-אב
8.00	7.34.2	1.20	12.46	9.21	6.03	5.03	4.38	3.39	ד', ט"ו במנחם-אב
8.00	7.33.3	1.20	12.46	9.21	6.04	5.04	4.39	3.40	ה', ט"ז במנחם-אב
7.59	7.32.4	1.20	12.46	9.21	6.04	5.05	4.40	3.41	ו', י"ז במנחם-אב

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות. ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין. *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מנייטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
ואתחנן	7:01	8:16	7:16	8:18	7:09	8:19	7:18	8:17
עקב	6:55	8:09	7:10	8:12	7:03	8:12	7:12	8:11

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מז"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

סיום כל ענייני הגלות והתחלת הגאולה

ההבדל בין הגאולה העתידה לגאולות הקודמות • דווקא לאחר הירידה הגדולה ביותר, מגיעים לגאולה שאין אחריה גלות • מדוע חמישה-עשר באב ויום-הכיפורים קשורים ומסוגלים לשידוכין ונישואין? • בחמישה-עשר באב מתחילה תקופה חדשה וסדר חדש • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ב. האמת היא שהשמחה מתחילה כבר בתשעה באב עצמו - לאחרי חצות היום - שבו נולד משיחן של ישראל, מושיען של ישראל⁴, ולכן נוהגים לומר "נחם" בתפלת מנחה דתשעה באב⁵; אלא, ששלימות והתגלות השמחה היא בחמישה-עשר באב. ועל דרך שמצינו בנוגע לטעם היום-טוב דט"ו באב "שכלו בו מתי מדבר"² - שהאמת היא שכבר בתשעה באב כלתה הגזירה, אלא, שהיו מסופקים "שמא טעו בחודש, עד שראו הלכנה מלאה, ואז ידעו שכלתה הגזירה"⁶, שכבר כלו מתי מדבר, ואלו שנשארו, "כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ"⁷. ומוזה מוכן, שבט"ו באב מתברר שנסתיימו כבר כל הגזירות וכל העניינים הבלתי-רצויים, והגיע

א. הסיום של מסכת תענית (במשניות) הוא בפסוק¹ "ביום חתונתו וביום שמחת לבו", ומפרשת המשנה: "ביום חתונתו זה מתן תורה (יום הכיפורים, שניתנו בו לוחות האחרונות)², וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו". ובהקדמה - שעומדים אנו עתה לאחרי שכבר עברו הימים העצובים (שלשת השבועות) שהם ההיפך מ"יום חתונתו" ו"יום שמחת לבו": שבעה עשר בתמוז, שבו "נשתברו הלוחות"³ - היפך מ"יום חתונתו זה מתן תורה", ותשעה באב, שבו "חרב הבית בראשונה ובשניה"³ - היפך מ"יום שמחת לבו זה בנין בית המקדש". ולאחרי שעוברים ימים אלה, אזי השמחה היא גדולה ביותר, וכמפורש במשנה: "לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב וכיום הכפורים".

(1) שה"ש ג, יא.
(2) גמרא שם ל, ב.
(3) משנה שם.

(4) איכ"ד פ"א, נא ובמת"כ שם.
(5) שער הכוונות ענין ט"ב בסופו.
(6) פרי"י ותוס' שם (ל, ב) - מאיכ"ד פתיחתא לג.
(7) פרי"י חוקת כ, כב.

הוצאת אשכול), אוצר התפילות, איש מצליח ועוד - מופיעה תיבה זו תמיד ללא יו"ד, הן ב'אהבת עולם' והן בברכת המזון. כך גם בסידור תהלת ה' ה'רוסטובער'. גם בתרגום האנגלי של הסידור נוסח האר"י ז"ל מופיע תמיד "צוואר" לשון יחיד - NECK. בשאר סידורינו יש בלכול רב, ואפרט: ב'סידור עם דא"ח': ב'אהבת עולם' של חול - עם יו"ד, ואילו בשבת ובברכת המזון - בלא יו"ד. בסידור 'תורה אור' ובסידורי תהלת ה' ה'חדשים (וכן בנוסח התפילה הנדפס ב'סידור רבנו הזקן עם ציונים והערות' להרב ראסקין שי'): ב'אהבת עולם' בחול ובשבת - עם יו"ד, ואילו בברכת המזון - בלא יו"ד. בסידורי תהלת ה' הישנים: ב'אהבת עולם' של שבת - ביו"ד, בשל חול ובברכת המזון - בלא יו"ד. אשמח אם יימצא מי שיסביר את פשר העניין.

ניגונים בתפילה

ב'התקשרות', גיליון תנט עמ' 17 (בהערה **), מסופר (מפי השמועה) שפעם אחת התחיל הרבי, כשעבר לפני התיבה באמירת פיוט א"ל אדון, לגנן את הניגון 'שאמיל' מהחרוז 'פאר וכבוד' ואילך (וראה בגיליון תסז עמ' 20). הנה התאריך של המעשה: בש"פ עקב, כ' מנ"א ה'תש"כ¹³, כשרבינו התפלל לפני העמוד, התחיל לומר בפיוט א"ל אדון את החרוז 'פאר וכבוד...' בניגון 'שאמיל'.

י"ד לספר-תורה

לכאורה, הטעם למנהג בהרבה קהילות ישראל לקרוא בתורה בעזרת י"ד, הוא "לפי שאסור לקרות אפילו אות אחת שלא מן הכתב"¹⁴. אך לעת-עתה לא מצאתי מנהג (וטעם) זה בספרי הלכה ומנהג שראיתי. והנה ענייני נוי במצוות, רובם ככולם אינם נהוגים בין אנ"ש, כיוון שיש חשש שיעלימו על הפנימיות, על העניין עצמו¹⁵. וכמדומני שגם 'כתר' לספר-תורה לא היה בבית חיינו עד סיום ספר-התורה לקבלת פני משיח צדקנו, ביום ט' שבט תשל"ל, שאז הכינו 'כתר' והרבי הניח אותו על ספר-התורה¹⁶. כעשר שנים לאחר-מכן, כאשר יזמו נשי חב"ד ירושלים ת"ו כתיבת ספר-תורה לזכות הרבי והרבנית, הורה הרבי לנציגות שלהן ביחידות¹⁷: "... ואבקשן להתקין, כמנהג הדורות, גם י"ד מכסף וכו'". אמנם גם לאחר-מכן (ועד היום) לא קראו, במניין של הרבי או בין אנ"ש בכלל, עם ה'י"ד'. וכבר שאלו: אם-כן, י"ד' זו - למה באה?!

הרב יוסף שמחה גינזבורג, רב אזורי עומר

(13) ב'לקט הליכות ומנהגי ש"ק' עמ' 32, נדפס "תשכ"ב" אבל באותה שנה חל כ' מנחם-אב ביום השני בשבוע. וב'משפחה חסידית' (נספח ל'כפר חב"ד', תשרי תשס"ט), מסרו בשם השליח הרה"ח ר' גרשון-מענדל שי' גרליק: "תש"כ", ואכן באותה שנה חל כ' מנחם-אב בשבת-קודש.
(14) שו"ע (הב"י) סי' קלט סו"ס ג.
(15) לדוגמא, ראה ב'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' רסז (והנסמן שם) בקשר לנוי סוכה.
(16) ראה 'סקירה קצרה' בעניין ס"ת זה, שנדפסה בסה"מ מלוקט (במהדורה הישנה ח"א עמ' צח, ובחדשה ח"ב עמ' רס) ע"י ציון 22.
(17) אור ל"ג שבט תשמ"ג, נדפס בס' 'מבנות אשורנו' עמ' 226.

הזמן לצאת מ"מדבר העמים"⁸, ולהיכנס לארץ-ישראל, בגאולה האמיתית והשלמה. ויומתק יותר - על-פי המבואר ברשימות הצמח צדק למגילת איכה⁹ ש"בט"ו הוא עיקר שלמות הלבנה, וט"ו באב בפרט יש לו בחינה גבוה יותר משאר ט"ו בחודש. כל שהיירה למטה יותר. עליידי זה העלייה יותר. ולכן על דרך זה לפי שכתשעה באב עיקר ירידת המלכות, פני לבנה כו', על כן העלייה שלה בט"ו באב גבוה יותר כו". כלומר: המעלה של יום חמישה-עשר בחודש היא שבו נעשית הלבנה במילואה, ובזה מרומזת השלימות דישראל שנמשלו ללבנה¹⁰. ומעלה מיוחדת במילוי הלבנה (השלימות דישראל) בחודש אב - להיותה לאחרי היירה היותר גדולה כתשעה באב, שאז גם העלייה היא היותר גדולה, ולכן נעשית שמחה מיוחדת בט"ו באב¹¹.

ג. ויש להוסיף, ש"ביום חתונתו כו"ו) ביום שמחת לבו, זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו", תהיה מעלה גדולה יותר מכמו שהיה קודם ש"חרב הבית בראשונה ובשניה" (בבית ראשון ושני) - כיוון שעשוי נסתיימו כבר כל העניינים של חורבן וגלות, ונעשית גאולה שלימה שאין אחריה גלות¹². והעניין בזה:

החילוק שבין גאולה שלימה שאין אחריה גלות לגאולה שיש אחריה גלות, הוא, לא רק בסוף העניין, בסוף הזמנים, היינו, שהחיסרון בגאולה שיש אחריה גלות הוא רק בכך שלאחרי זמן נעשה עוד גלות, ומעלתה של הגאולה העתידה שגם בסוף כל הזמנים לא יהיה עוד גלות, אלא, החילוק ישנו כבר בהתחלת הגאולה, היינו, שגאולה שיש אחריה גלות, כבר מתחילתה אינה גאולה שלימה, ומעלתה של הגאולה העתידה שמתחילתה היא

(8) יחזקאל כ, לה.

(9) אוה"ת נ"ח ע"ב ע"א.

(10) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(11) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ד ע' שמו ואילך. וש"נ.

(12) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתורה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב.

גאולה שלימה ("פון אנהויב'ס אָן איז שוין דער שטעל אָן אַנדערער").

וראיה לרבר - מהפסוק¹³ (שהובא בחסידות¹⁴) "כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה גו' להסירה מעל פני", וההסברה בזה - שסיבת חורבנה של העיר הזאת היא משום שתחילת בנינה לא היה בשלימות, ואילו היה תחילת בנינה בשלימות, לא היתה נחרבת לעולם. ועל דרך זה בנדון דידן: "בראשונה ובשניה" - כיוון שסוף כל סוף (לאחר ארבע מאות ועשר שנים, או לאחר ארבע מאות ועשרים שנים¹⁵) היה חורבן וגלות, מוכח, שמלכתחילה לא היתה הכניסה לארץ (הן בביאה ראשונה והן בביאה שניה) ובנין בית המקדש (הן בית ראשון והן בית שני) כדבעי למהוי.

וזהו מעלתה של הגאולה העתידה ובנין בית המקדש העתיד ("ביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו") - עלייה גדולה ביותר (לאחרי ירידה גדולה ביותר) שהתחלתה בחמישה-עשר באב - שמתכוננים לגאולה כזו שמונעת ושוללת מלכתחילה אפשרות ואפילו מחשבה אודות מצב של חורבן וגלות, כיוון שהתחלה ("דער ערשטער שטעל") היא באופן ש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"¹⁶, ובמילא, אין לך ארץ שתוכל להתחיל להצמיח דבר כזה שסוף כל סוף יצא ממנו עניין לא טוב.

ד. והנה¹⁷, סיום המשנה "ביום חתונתו וביום שמחת לבו" בא בהמשך להתחלת העניין - "לא היו ימים טובים לישראל בחמישה-עשר באב וכיום הכפורים, שבהם בנות ירושלים (ישראל¹⁸) יוצאות

(13) ירמ' לב, לא.

(14) תו"א נח ט, ד. תו"ח שם עא, ב. ביאורו לאדמו"ר האמצעי בראשית א, ג. מקץ לב, ג. אוה"ת נ"ח ע"ב ע' א'פג. דרמ"צ קסא, ב. סה"מ תרמ"ט ע' רלט. המשך

תער"ב ח"ב ע' תערב. ועוד.

(15) ראה יומא ט, א. ועוד.

(16) זכר"י ג, ב.

(17) תוכן וקיצור ה'הדרן' נדפס בהוספות ללקו"ש ח"ד ס"ע 1336 ואילך.

(18) ראה שינויי נוסחאות למשניות. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ט ע' 80 הערה 2.

כפיים בשעת נאום, כיוון שאין מתכוון לשיר ובוה אין כלל חשש שיבוא לתקן כלי שיר. והנה בשיחת שבת פרשת ויקרא תשמ"ב⁸ (הנחה בלתי מוגה) כתוב: "כמה שמתפללים באריכות, מנגנים ניגון חסידי באמצע התפילה, ומכים באצבע צרידה וכו', אף-על-פי שהכאה באצבע צרידה בשבת היא עניין של שבות כו', הרי מדובר בהכאה באצבע צרידה כתוצאה מהתלהבות באמצע התפילה (כמנהג חסידים) וכדוגמת מחיאת כפיים מפני גודל השמחה וכיוצא בזה". ובהשקפה ראשונה היה אפשר לפרש שאם ההכאה לא הייתה כתוצאה מהתלהבות אז ודאי שיש בזה איסור, ולכאורה לעיל הוכח שתם השמעת קול מותרת בשבת, ודווקא השמעת קול בדרך ניגון אסורה.

אלא ההסבר בזה, שהרי כשמכה באצבע בתפילה - אינו בא סתם להכות, אלא מכה בצורה מיוחדת שנובעת מהתלהבות התפילה, ואם כן הרבר צריך להיות אסור, ורק מפני שהרבר קשור עם תפילה, שהיא מצווה, הותר הדבר, שזהו אחד הטעמים שמנהג חסידים וכו' לשורר ולרקוד בשבת ויום טוב גם כשנעשה בקצב מיוחד, כיוון שקשור עם שמחה של מצווה⁹.

סיכום: מותר למחוא כפיים וכדומה אם כל כוונתו רק להשמיע קול ואין זה תוצאה משירה וכדומה, אבל מחיאת כפיים בקצב מיוחד אסורה, אלא אם-כן זה לשמחה של מצווה.

הרב שבתי יונה פרידמן, צפת עיה"ק

שגיאות מי יבין...

גם כאשר גרים בריכוזי אנ"ש והמוזון שאוכלים הוא בהשגחת רב חב"ד, אין להיתפס לשאננות. ומעשה שהיה בקיץ דשנת השמיטה תשמ"ו: באחד מריכוזי חב"ד באה"ק, סבלו כל בני משפחה אחת מגרדת. המשפחה פנתה לרבי בנדון, ונענתה (בפתק):

בטח שגנו באכילת דעניני שמיטה¹⁰.

עם קבלת המענה, פנו בשאלה איך אפשר לבדוק את הדבר, מאחר שההנות אינה קונה פירות וירקות אלא בהכשרים מהודרים, ונענו בשנית (כנ"ל):

עבודת ה' בשמחה (שפורצת גם גדר ר"שגיאות מי יבין").

(נדפס בלקוטי שיחות כרך לו עמ' 298, וב'שערי שמיטה' סי' כה. הפרטים תוקנו מעט).

צווארנו או צווארנו?

בברכת 'אהבת עולם' אומרים: "ושבור עול הגויים מעל צווארנו", וכן בנוסח 'הרחמן' שבברכת המזון אומרים: "הרחמן הוא ישבור עול גלות [או: עול הגויים] מעל צווארנו".

יש לבדוק אם מדובר בצווארים הרכה¹¹, ואז נכתבת תיבה זו ביו"ד אחרי הרי"ש, או בצוואר אחר¹² - ללא אותה יו"ד (במבטא האשכנזי לא נשמע הברל, כי ה"צירי" נשמע תמיד כיו"ד).

בסידורים מדייקים, כמו: עבודת ישראל (בער) [שם קיים הביטוי רק בברכת המזון], סידור יעב"ץ (המקורי,

(8) התוודעויות תשמ"ב ח"ג עמוד 1108.

(9) ראה שערי הלכה ומנהג ח"ב עמוד כו, מנהג ישראל תורה סי' שלט, נטעי גבריאל יו"ט ח"ב פכ"ג סעיפים יט"כ, ופסקי תשובות שם אות ב'. ושם כתב שכל ההיתר הוא רק במחיתא כף אל כף או על השולחן או בגללים וכדומה אבל בעזרת כלי, ע"י כוס או כף, להשמיע קול לפי הקצב יש להיזהר לכונ"ע.

(10) מן-הסתם הכוונה לספחי-שבעיית, דהיינו ירקות מגידולי יהודים בשנת השמיטה, האסורים באכילה.

(11) כמו "הביאו את צוואריכם בעול מלך בבל" (ירמיה כז, יב).

(12) כמו "על צווארנו נרדפנו" (איכה ה, ה).

מחיאת כף / שגיאות / קריאת צווארינו / ניגונים בתפילה / יד' לספר תורה

מחיאת כפיים האסורה

שאלה: איזו מחיאת כף מותרת בשבת ואיזו אסורה?

כתב אדמו"ר הזקן¹ "אין מספקין כף על ירך ואין מטפחים כף אל כף... שמא יתקן כלי שיר לשורר או לקונן... אפילו להכות באצבע... אחת כנגד אחת כדרך המשוררים כגון אלו שמכין באמה על האגודל ועושין בזה תנועות עריבות... אסור".

מדברי אדמו"ר הזקן משמע שכל האיסור הוא רק כאשר משמיע קול בצורה מיוחדת "כדרך המשוררים" ש"עושין תנועות עריבות", אבל אם מדובר רק בהשמעת קול בלבד אין בזה איסור וחשש. וכן משמע ממה שכתב לפני כן² ש"המשמר פירותיו וזרעיו מפני חיה ועוף לא יספוק כף אל כף... כדי להבריחם... גזירה שמא יטול צרור ויזרוק להם לרשות הרבים כדי להבריחם". אם כן, אין פה חשש שמא יתקן כלי שיר (אלא רק שמא יזרוק לרשות הרבים), כיוון שפה משמיע קול בלבד והגזירה "שמא יתקן כלי שיר" היא רק בהשמעת קול מיוחד.

ועל-פי זה צריך לומר, שמה שכתב הרמב"ם³ "ביקש [כהן גדול] להתנמנם, פרחי לוייה מכין באצבע צרידה", שיש בזה משום שבות⁴, שהטעם שיש בזה משום שבות הוא משום שהיו מכים לפניו בקול מיוחד, ולא שהשמיעו קול סתם. וכן כתב בביאור הלכה⁵ "דלהכות באצבע צרידה - לאו דרך שיר הוא... וכוונת הרמב"ם בזה, כיוון דהיה זה רק כדי שלא יישן, אם כן למה לא עשו סתם הקשה על איזה דבר? ולזה אמר, שהיו תנועות עריבות, וזה דרך כבוד יותר לפני כהן גדול מסתם הקשות".

ולפי זה, אם מכה באצבע צרידה או מוחא כף בחזקה או מקיש על הדלת וכיוצא בזה כדי להקיץ את חברו משנתו (ואינו מכה בקצב מיוחד), מותר, כיוון שאין זה דרך שיר⁶. וכן פסק בשו"ת אז נדברו⁷ שמתורת מחיאת

. . וחולות בכרמים, ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך וכו'" - שתכלית הדבר הוא עניין של שידוכים וזיווגים. ובהקדמה - שכללות עניין השידוך אצל בני-ישראל למטה נשתלשל מעניין השידוך למעלה אצל הקב"ה וכנסת ישראל¹⁹,
- ולהעיר מהמבואר ברשימות הצמח-צדק לאיכה²⁰ בפירוש "שא עיניך": "על דרך בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה. . ועל דרך זה גם כן שלא יסתכל על התאוה גשמית שבאשה כי אם

דתשעה באב, שבו היה עניין הגירושין, כדאיתא במדרש²² (ונתבאר בארוכה במאמר שנדפס זה עתה²³) שעניין החורבן והגלות הוא בדוגמת חטא עץ הדעת שבו נידון אדם הראשון בגירושין, "דנתי אותו בגירושין. . . וקוננתי עליו איכה, שנאמר²⁴ ויאמר לו איכה, איכה כתיב (שהיה לו לכתוב איך בקמ"ץ בלא ה"א) . . . אף בניו. . . דנתי אותם בגירושין. . . וקוננתי עליהם איכה, איכה²⁵ ישבה בדר" - על דרך גט כריתות, היפך עניין הנישואין. ובבוא חמישה עשר באב, שבו נעשית העלייה היותר גדולה לפי

עלייה גדולה ביותר שהתחלתה בחמישה-עשר באב - שמתכווננים לגאולה שמונעת ושוללת מלכתחילה אפשרות של חורבן וגלות

ערך הירידה היותר גדולה תשעה באב (כנ"ל ס"ב) - נעשה עניין הנישואין דכנסת ישראל והקב"ה.

* * *

ה. [.] ידוע שלאחרי תשעה באב (כשמסתיימים הימים דהיפך השמחה) ובפרט מחמישה-עשר באב ואילך - מתחילה תקופה חדשה וסדר חדש בהנהגתם של בני-ישראל:

"האחרונים קבלו לומר משכבי עד קומי שכבי, ומקומי עד שכבי קומי", "מתשעה באב שאומרים קומי (רוני בלילה)²⁶ עד חג השבועות שאומרים שכבי (עד הבוקר)²⁷, קומי, חייב לקום קודם אור הבוקר,

בשורש העניין יחוד עליון והמשכת אלקות כו", ואז, יכוון ("וועט ער צוטרעפן") לשידוך המתאים (כפי שהכריזו למעלה: "בת פלוני לפלוני"²¹) ללא בלבולים מדברים חיצוניים, שאינם תופסים מקום אצלו, כיוון שמתחיל בעיקר ושורש העניין כפי שהוא למעלה - ומה מובן שהסיבה לכך שט"ו באב ויום הכיפורים הם זמן של שידוכין למטה, היא, להיותם זמן של שידוכין למעלה, אצל הקב"ה וכנסת ישראל, שמהו נשתלשל גם למטה שזמנים אלה מסוגלים לשידוכים.

וההסברה בזה:

יום הכיפורים, "דאית ביה סליחה ומחילה"²² - להיותו לאחרי הירידה דחטא העגל, שלאחרי זה נעשית עלייה גדולה יותר, נתחדש בו עניין הנישואין דהקב"ה וכנסת ישראל שבמתן-תורה באופן נעלה יותר מאשר בלוחות ראשונות - "יום חתונתנו", "שניתנו בו לוחות האחרונות".

וחמישה-עשר באב - הוא לאחרי הירידה

(22) פתיחת דאיכ"ר ד (ובפי' מת"כ שם).

(23) ד"ה איכה עת"ר - נדפס כהוספה לקונטרס רשימות הצ"צ על מגילת איכה (קה"ת תשי"א). ולאח"ז בסה"מ עת"ר ע' ריג ואילך.

(24) בראשית ג, ט.

(25) איכה א, א.

(26) איכה ב, יט.

(27) רות ג, יג.

(19) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 984.

(20) אזה"ת שם ע' א'צו.

(21) מו"ק יח, ב. וש"נ.

דילוג בלימוד / מילה וסליחות

דילוג עניינים שבצניעות

ב'התקשרות' גיליון תקס"ו הובא בשם הרה"ח ר' אהרן מרדכי שי' זילברשטרומ, שניהל (בזמן ביקורו של הרבי בפריז, בשנת תש"ז) מוסד לילדים עד גיל 14, מענה שנתן לו הרבי, שאם מדלגים - יעשו זאת בתוספת נושאים אחרים, כמו ענייני דקדוק ברש"י, אבל לא לדלג רק עניינים אלו. הרבי ציין לגופו של עניין, כי לא ראינו אף אחד מהתלמידים שהכירו את הנושאים הללו מתוך סדר לימודם בחומש ובגמרא - ש'התקלקל' בגלל זה. והרבי סיים: "הבחורים העדינים ביותר ידעו את מסכת כתובות עם כל הפרטים". ע"כ.

ולהעיר מאג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ ע"ל להרב מרדכי מנטליק ע"ה, ראש-הישיבה ב-1770: "דעתי שצריכים ללמוד מסכת כתובות, ומהתחלתה. ועם התלמידים הקטנים ילמדו בסדר שימצאו לנכון...". ובשנת תשכ"ט, כתב הרב מנטליק להנהלת ישיבת תומכי תמימים בכפר חב"ד בעניין זה: "הסדר אצלנו, שבבית המדרש מתחילים מתחילת המסכת, והצעירים מרף י"א או מפרק ב".

הרב יוסף שמחה גינבורג, רב אזורי עומר

מילה וסליחות

בגיליון 'התקשרות' תש"פ הערה 43 נכתב: "יום מילה שחל היום [צום י"ז בתמוז], כשהמילה בשחרית במניין זה, אומרים סליחות ווידי כרגיל, ללא נפילת אפיים".

ויש להעיר על זה, שלכאורה גם אם המילה אינה בשחרית אלא אחר תפילת המנחה, המנהג הוא שאין נופלים אפיים, וכן אם בעלי הברית נמצאים שם אף אם הברית אינה נערכת שם אין נופלים אפיים (פסקי תשובות סי' קל"א אותיות יז, יט, ואשי ישראל פכ"ה הערה צח). ולמעשה כתבו המלקטים, שהמנהג הוא שגם הקהל מקצר באמירת הסליחות (פסקי תשובות שם אות כה, נטעי גבריאל נישואין פס"ה ס"ב, אשי ישראל שם סכ"ח, פני ברוך סי' סכ"ב);

ולכאורה כך צריך להיות גם מנהגנו, שהרי מנהגנו הוא שאין אומרים 'אבינו מלכנו' (ראה המשך הדברים ב'התקשרות' שם) למרות ששאר השיטות (הפוסקים דלעיל) סוברות שכן צריך לומר זאת, אם כן כל שכן שצריך לקצר באמירת הסליחות. אלא שאולי אפשר לומר על כך שאין לך בו אלא חידושו' (שחידש הרבי בשנת תשל"ה שאין לומר 'אבינו מלכנו') ואין למדים מכך, או שאפשר לומר שמכיוון שהשיטות שסוברות שאין לקצר בסליחות הם פוסקים חבריי"ם (הדברי נחמיה סי' קל"א ס"ז וקצות השלחן סכ"ד ס"ז), לכן השתרש המנהג שלא לקצר (אף שעל-פי החידוש שאין לומר 'אבינו מלכנו' כן צריכים לקצר). ועצ"ע בכל זה.

וכן יש להעיר, שבמניין שלא אמרו בו נפילת אפיים קודם הסליחות, יש לומר קודם הסליחות את הקטעים "סלח לנו" ו"אל ארך אפים" כיוון שלא נאמרו לפני כן (וכמו שהעירו בגיליון 'התקשרות' תשפ"א).

הרב שבתי יונה פרידמן, צפת עיה"ק

(1) מיום כג ניסן תש"ד, אג"ק ח"ח עמ' רסו, אגרת ב'שס.

(2) ימי תמימים ח"ד עמ' 199.

להנהגה בתשעת הימים, הרי, לכל הפחות עכשיו, מחמישה-עשר באב ואילך. . שאין שום ספק בדבר - בודאי צריכה להיות ההנהגה מתוך שמחה.

ועל-ידי השמחה נעשים כל ענייני העבודה באופן אחר לגמרי,

- כידוע³⁵ המשל מאנשי-חיל, שגם בשעה שיוצאים להלחם עם השונא, שזקוקים ביותר לישוב-הרעות כדי לארגן ולכוון את עמדות הירי וכו' באופן היותר טוב, צועדים עם שיר-לכת שמח ("מיט א פריילעכץ מארש") דווקא -

כיוון ששמחה פורצת גדר³⁶ שמבטלת כל ההגבלות של העלמות והסתרים, ופועלת עשיית כל העניינים מתוך חיות, שאז נעשים בשלימות, כדבעי למהוי.

ובמיוחד יש לנצל שמחה זו לעבודה של הימים הבאים לקראתנו - חודש אלול, והימים הנוראים - באופן ד"גילו ברעדה³⁷, ועל אחת כמה וכמה בנוגע לימים שלאחרי זה שבהם השמחה היא בגילוי - "זמן שמחתנו" - חג הסוכות, עד לשמיני-עצרת ושמחת-תורה.

ז. (וסיים כ"ק אדמו"ר):

כיוון שנמצאים עתה במעמד של כמה וכמה מישראל, אשר, "כל בי עשרה שכינתא שריא"³⁸, הרי זה בודאי עניין של שמחה, ובמילא, צריך כל אחד לפעול בעצמו רגש השמחה, וגם לפעול ולהמשיך השמחה בעולם.

ולכן, יגנונו עתה ניגון שמח, וכל אחד ישתדל כפי יכולתו - ובלשון הרגיל במדינה זו: "טרייען דהי בעטס"... - לפעול בעצמו רגש של שמחה, וכשישתדלו ("אז מ'וועט טרייען") פעם אחת, פעם שנייה ופעם שלישית - בודאי יעזור השם יתברך ויצליחו להמשיך השמחה למטה מעשרה טפחים.

(28) מהתעודות כ"ף מנחם-אב התש"א.

(29) תורת מנחם' כרך ג עמ' 242, 245, 252, 257, בלתי מוגה.

(35) ראה סה"ש תש"ה ע' 3, 59. סה"מ תש"י ע' 104, 191.

(36) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(37) תהלים ב, יא. וראה לקו"ת נצבים מז, רע"א.

(38) סנהדרין לט, א.

בראש אשמורת, ללמוד, כיוון שהלילות ארוכים²⁸. ולהעיר, שהפסוק "קומי רוני בלילה" נאמר באיכה (בנוגע לקינה על החורבן), ואף-על-פי-כן, מנצלים פסוק זה באופן שעל-ידו יתוסף בלימוד התורה - על דרך המבואר ברשימות הצמח-צדק²⁹ פירוש כל הפסוקים באיכה למעלותא - על-ידי זה שפועל בעצמו הזוהא שלא להתפעל מהמעמד ומצב ה"לילה", ואדרבה, "קומי רוני בלילה", "רינה של תורה"³⁰, שיהיה בית שנשמעת בו רינה של תורה בלילה³¹.

ומפורש בסיום מסכת תענית בנוגע לחמישה-עשר באב - "מכאן ואילך דמוסיף יוסיף", ופירש רש"י "דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו", היינו, שהסדר של הוספה בלימוד התורה בלילה מתחיל מחמישה-עשר באב, והולך ונמשך על כל השנה.

ויומתק יותר שחמישה-עשר באב הוא התחלת תקופה חדשה על כל השנה כולה - על-פי המבואר בספרים³² ש"חמישה-עשר באב" בגימטריא "כתיבה וחתומה טובה" (הפטר כ"ק אדמו"ר: "דאָס איז אַ פּוילישע גימטריא").

ו. ובתקופה חדשה זו צריכה להיות כללות ההנהגה מתוך שמחה.

ובהקדם מה שכתוב בספרים³³ בפירוש מאמר רו"ל³⁴ "משנכנס אדר מרבין בשמחה" ו"משנכנס אב ממעטין בשמחה" - שכשם ש"משנכנס אדר מרבין (בצד הקדושה על-ידי ההוספה) בשמחה", כך, "משנכנס אב", שאז נעשית השליטה דלעומת-זה, "ממעטין" העניינים הבלתי-רצויים דלעומת-זה על-ידי ההוספה "בשמחה".

ובכל אופן, גם אם יש מקום לשקלא-וטריא בנוגע

(28) ב"ח (הובא במג"א) או"ח סרל"ח.

(29) נרפס באוה"ת נ"ך ח"ב ע' א"לד ואילך.

(30) שמו"ר פמ"ז, ה. ו"ש"נ.

(31) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ח. ו"ש"נ.

(32) ראה שער ישכר מאמר יום תבר מגל ס"ב. הובא בדרכי חיים ושלום סתרפ"ד.

(33) ראה מאור ושמש פ' וישב (עה"פ לט, ב). ועוד.

(34) תענית כט, סע"א.

שידוכין ונישואין

עבודתו הקודמת אינה מספיקה

כשיהודי מתכונן לבנות בית בישראל - יכול לחשוב: בשלמא עד עתה היתה התעסקותו בלימוד התורה, קיום המצוות ותפילה, אבל עכשיו, בצאתו לעולם, עליו להניח הכול ולהתמסר ללימוד וחיקוי מנהגי המדינה, רדיפה אחר תושבי המדינה, וכיצא-בזה. ועל זה באה ההוראה מהנהגתו של יעקב - "ויפגע במקום" - שדוקא עכשיו צריך להתמסר עוד יותר לעבודת התפילה, כי עבודתו הקודמת, שעסק בתורה ומצוות ובתפילה, אינה מספיקה בשביל מצבו עתה, בצאתו לעולם, שצריך לעמוד בניסיונות גדולים שלא בערך להקודמים, ולכן צריך להתפלל ולבקש מהקב"ה שיעמוד בניסיון.

(תורת מנחם' תשי"א כרך ב עמ' 102, בלתי מוגה)

ג' שותפין באדם

הכלה סובבת את החתן - הוא עניין המקיף שנותנת הכלה, שזוהי ההתמסרות שלה מצד בחינת המקיף לבנות בית בישראל על יסודי התורה ומצות; החתן נותן טבעת (עגולה) לכלה - הוא עניין המקיף שנותן החתן, שזוהי ההתמסרות שלו מצד בחינת המקיף לבנות בית בישראל על יסודי התורה ומצות; ובתור נתינת-כוח להחתן והכלה שיוכלו להתמסר מצד בחינת המקיף שלהם לבנות בית בישראל על יסודי התורה ומצות - מוליכים את החתן והכלה אל החופה - שהוא עניין המקיף שנותן הקב"ה, בחינת מקיף העליון שלמעלה מסדר השתלשלות, ועל-ידי זה יהיה ביתם בנין עדי עד, על יסודי התורה ומצות, ותומשך להם הצלחה מופלגה גם בגשמיות.

(תורת מנחם' תשי"א כרך ג עמ' 294, בלתי מוגה)

כיצד מכינים את הדירה?

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם אודות הכנת דירת מגוריו בתקופת נישואיו (שלצורך זה הוסיפו ובנו חלק נוסף לבנין שימש דירת מגורים עבורו) - שקודם שנכנסו (כ"ק מו"ח אדמו"ר יחד עם זוגתו, חמותו, תבדלח"ט) לדור בדירתם, הזמינו להדירה ילדים קטנים מהתלמוד-תורה העירוני, שילמדו שם משך זמן, ורק לאחר זה נכנסו לדור בהדירה.

(תורת מנחם' תשי"ב כרך ה עמ' 41, בלתי מוגה)

נחמת הגאולה לאחר הירידה

מעין הגילוי דלעתיד

מבואר בספרים מעלת היום טוב דחמישה-עשר באב לגבי שאר ימים טובים (עד שלא היו ימים טובים לישראל כמותו) - להיותו לאחר גודל הירידה דתשעה באב, עניין החורבן והגלות, אשר ירידה זו היא צורך עלייה, עד לעלייה הכי גדולה - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שבאה לידי ביטוי בחמישה-עשר באב, שבו "קיימא סיהרא באשלמותא" [..]. ועניין זה מרומז גם בדברי הגמרא אודות הטעמים להיום טוב דחמישה-עשר באב, שהטעם הראשון בזמן הוא - "יום שכלו בו מתי מדבר", שבו נתברר שבטלה הגזירה דמתי מדבר שהייתה בתשעה באב, ומזה מובן גם בנוגע לביטול גזירת החורבן והגלות דתשעה באב - "אני קובע לכם בכיה לדורות" - שבחמישה-עשר באב מתברר שבטלה ה"בכיה לדורות" דתשעה באב. ויש לומר, שכשם שבחמישה-עשר באב אז נתברר שבטלה הגזירה דמתי מדבר כבר בתשעה באב, כמו כן בנוגע לביטול גזירת החורבן והגלות, שנתברר שירידת החורבן והגלות דתשעה באב היא לצורך עלייה דהגאולה.

ונמצא, שבחמישה-עשר באב מאיר מעין הגילוי דלעתיד (ביטול הירידה דתשעה באב, ויתירה מזה - שנהפך לששון ולשמחה וליום טוב), ולכן נעשה יום טוב גדול יותר מכל שאר הימים טובים. ועניין זה מודגש גם בשבת (שלאחרי תשעה באב) הסמוכה לחמישה-עשר באב: שבת נחמו - "שבת שאחר תשעה באב מפטירין נחמו נחמו עמי... מפטירין בנחמות ישעיהו מאחר תשעה באב עד ראש השנה", "שבע דנחמתא" - שאז מתחילה הנחמה "נחמה בכפלים" על החורבן והגלות על-ידי (ההפטרה בדברי הנביאים על דבר הבטחת הקדוש ברוך הוא על) הגאולה האמיתית והשלימה. ופרשת ואתחנן - בהתחלת פרשת ואתחנן נאמר "ואתחנן אל ה' גו' אתה החילות גו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו'" - תפילתו של משה רבינו (תקט"ו תפילות, כמניין "ואתחנן") להיכנס לארץ-ישראל. ואיתא בספרים בביאור גודל תשוקתו של משה רבינו להיכנס לארץ-ישראל עד כדי כך שהתפלל על זה תקט"ו תפילות - שאילו היה משה רבינו מכניס את בני-ישראל לארץ ובונה בית-המקדש, לא היה נחרב בית-המקדש לעולם, והיה לו קיום נצחי כמו שיהיה לעתיד לבוא. ונמצא, שבפרשת ואתחנן (בקשת משה רבינו להיכנס לארץ) מודגש העניין דגאולה אמיתית ושלימה, גאולה נצחית שאין אחריה גלות.

[..] צריכה להיות הרגשה והוספה מיוחדת בכל הקשור לקירוב הגאולה, כולל ובמיוחד - הציפייה, הבקשה והתפילה על הגאולה - על דרך וברוגמת תפילות משה, תקט"ו תפילות, כדי לפעול הכניסה לארץ באופן של גאולה נצחית. על כל אחד ואחת לעשות חשבון צדק בנפשו: מה עשה עד עתה לקירוב הגאולה?...!

(מהתוועדות ש"פ ואתחנן תשמ"ח, התוועדות תשמ"ח כרך ד, עמ' 146-148, 154)

הוא אלוקות, אלא שהדבר מוסתר ונעלם.

(ספר המאמרים קונטרסים א עמ' 10)

קול גדול ולא יסף (ה,יט)

קול אחד נחלק לשבעה קולות והם נחלקים לשבעים לשון (שמו"ר ספכ"ח)

גם כאשר לומדים תורה באחד משבעים לשון יש כאן אותה קדושה שישנה בלימוד בלשון הקודש, שכן הקול של מתן תורה נחלק לשבעים לשון, ובכל שפה שלומדים הריהו אותו "קול גדול".

(לקוטי שיחות כרך ד עמ' 1094)

* * *

שימוננו נתנבאו כל הנביאים (שמו"ר ספכ"ח)

כל חידושי התורה שנתגלו ונתחדשו על-ידי הנביאים והחכמים במשך כל הדורות – גם בהם יש ה"אנכי ה' אלוקיך" של מתן תורה: מהותו ועצמותו יתברך ("אנכי") מדבר לכל יחיד ("אלוקיך" לשון יחיד). אלא שהדברים לא נתגלו עד שבא נביא או חכם פלוני ואמרם.

(לקוטי שיחות כרך ד עמ' 1093)

ושמרת לעשות (ו,ג)

כל מי שעושה מצווה ("לעשות") צריך לנקוט זהירות ושמירה יתרות ("ושמרת") מפני התערבות של פנייה אישית – התפארות, החזקת טובה לעצמו וכיוצא בזה.

(ליקוטי תורה ואתחנן ט,ד)

ושיננתם לבניך (ו,ו)

ובפרשת עקב (יא) נאמר "ולמדתם אותם את בניכם". ויש לדקדק בזה: לכאורה היה הכתוב צריך להקדים "ולמדתם" (לימוד חדש) ל"ושיננתם" (שינון וחזרה)? אלא לראש וראשונה חייבים 'לשנן' ולהחדיר בילד את תוקף האמונה, את ה'שמע', ראשי תיבות "שאו מרום עיניכם", על-ידי שמרגילים אותו באמירת ברכות וכיוצא בזה; ורק לאחר מכן יש לגשת ל'ולמדתם'.

(ספר השיחות תש"ג עמ' 46)

וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצווה הזאת (ו,ה)

נשמור – מלשון "ואביו שמר את הדבר".

כאשר אדם ממתין ומצפה מתי יגיע הזמן שיקיים מצווה – הוא גומל צדקה וחסד עם אותו זמן, שכן הזמן עצמו מאושר מכך שעושים בו מצווה. זהו שנאמר (תהילים יט) "יום ליום יביע אומר": כל יום מספר לחברו על המצוות שנעשו בו והוא מתגאה בהן.

(אור תורה עמ' נא)

בן יכבד הוריו

דרכו של רבי לוי-יצחק לדייק בכל פרט • הוראות להדפסת לקוטי לוי יצחק • "אאמו"ר לא היה נביא ולא דיפלומט" ... התבטא הרבי בשיחה • צרור התבטאויות והתייחסויות למעשיו, תורתו ועבודתו של הרה"ק המקובל רבי לוי-יצחק זצוקללה"ה, אביו של הרבי נשיא-דורנו • רשימה ראשונה לקראת יום ההילולא כ' מנחם-אב

"להדגיש.. לקוטי לוי יצחק"

בקיץ תשל"א התקיים יריד הספרים בארץ. בשיחה טלפונית מי"ד ניסן תשל"א התקבלה הוראת הרבי להשתתף ביריד – "ולהדגיש [הספרים] ספר הערכים ולקוטי לוי יצחק ומאמרי תרס"ו... בתור ספרים שיש בהם חידוש מיוחד ודורשים הבלטה".

סקירה ומאמרי הערכה

בי"ב מנחם-אב תשל"ל ('ימי תמימים' כרך ד, עמ' 360) כותב הרב אפרים וולף לרב חודקוב: "הביאורי תניא לאביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א קיבלנו, ומסרנו להדפסה. ובקשר לביאוגרפיה שאלתי על דבר מה שהודפס בזמנו ב'בטאון חב"ד' עם הרב אהרן יעקב דיסקין".

בי"ד מנחם אב (שם עמ' 362) התקיימה שיחה טלפונית בין הרב חודקוב לרב וולף עליה דיווח למחרת בט"ו מנחם אב:

בהמשך לשיחה הטלפונית מאתמול – מסרתם כי את הסקירה הקצרה שב'בטאון חב"ד' על אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, להדפיס בעלון בפני עצמו ולצרפה לקונטרסי הספר, ולהוסיף כמה

בהתוועדות ש"פ במדבר תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א כרך ג' עמ' 530) הסביר הרבי:

ידועה דרכו של אאמו"ר לדייק בכל עניין, ולחפש ולמצוא בכל פרט עניינים הקשורים לרזון ורזון-דרזון שבתורה, וכפי שרואים ברשימתו הידועה אודות ימי חייו, שמבאר על-פי קבלה את מספר הפעמים שנאסר, ושמות הערים שבהן נאסר וכו', ומוצא בהם עניינים הקשורים עם רזון דאורייתא.

הרבי המשיך, שבאמת היו הכול צריכים לנהוג כן – "ובאמת כן היה צריך להיות הנהגת כל אחד ואחד... לחפש בכל ענין רמזים לסודות התורה",

אלא – ביאר בהמשך – לאו כל מוחא סביל דא ואין העולם יכול להתקיים כן ("היה חסר הרבה כסף למוסדות צדקה וכו', כי היו מסבירים שכסף וזהב מוסב על אהבת ה' ויראת ה'") וכו'.

בט"ו טבת תשל"ד ('אגרות-קודש' כרך כט עמ' ע"עא) כתב הרבי למר גבריאל שי' אהנוב:

ברצוני שוב להביע את תודתי הלבבית על השתתפותו בכיתוב על מצבת[ן] של אבי וצ"ל.

יתן השם יתברך שישתתף בהרבה מצוות, ובמיוחד במצוות הקשורות לחיים ויהדות, תורה ומצוות.

ר' גבריאל הנ"ל חרט את האותיות על המצבה של ר' לויק באלמא-אטא.

פרשת ואתחנן

אתה הראת לדעת... אין עוד מלבדו (ד, לה)

כל יהודי "רואה" ומאמין מצד נשמתו ש"אין עוד מלבדו", אבל אין הוא רשאי להסתפק בכך, אלא חובתו להבין את העניין בשכל - 'לדעת'. רק ידיעה שכלית מביאה להתאחדות פנימית עם הדבר, ואילו באמונה בלבד נשאר העניין בבחינת 'מקיף'.

(ליקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1170)

* * *

הידיעה ש"אין עוד מלבדו", היינו שהבריאה בטילה לאור האלוקי המחיה אותה ואינה מציאות עצמאית, אינה ידיעה שכלית ("לדעת") בלבד, אלא אפשר 'לראות' את הדבר בראייה חושית, 'הראת'. דוגמה לדבר:

תלמיד היושב לפני רבו מתייחס לדיבורו של הרב כ'יש' ומציאות דבר (שכן הוא קולט את חכמת הרב באמצעות דיבורו), ואילו מחשבתו של הרב (שאינה מתגלית אליו) נחשבת בעיניו 'אין'; אך לאמיתו של דבר ההיפך הוא האמת, שהרי המחשבה היא מקור הדיבור וחיותו והדיבור בטל אליו. הרי רואים בחוש שכל שדבר מסויים נעלה יותר - הוא רוחני ודק ונעלם יותר, ועם כל זה הוא ה'יש' האמיתי. וכמו כן: לעיני בשר אמנם נראה שהעולם הגשמי הוא 'יש', ועולם היצירה הרוחני הוא 'אין'; אך האמת היא שעולם היצירה, שמחיה את עולם העשייה, הוא 'יש' אמיתי, ועולם העשייה בטל אליו ואינו אלא 'אין'.

(אור התורה דברים עמ' סד)

אתה הראת לדעת (ד, לה)

כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, וראו כולם שהוא יחידי (רש"י)

בדברי רש"י נרמזים שני אופנים בעבודת ה' - 'פתח' ו'קרע'.

פתח - היינו עבודת הבידורים, שבה 'פותחים' את עניני העולם ומגלים את תכליתם (שנבראו לשמש את קונם) ואת הניצוץ האלוקי שבהם. וכן בעבודת האדם עם עצמו: 'פותחים' את השכל ואת המידות (על-ידי התבוננות בתפילה) ועל-ידי זה עוסקים בענייני העולם לשם שמים ומכריזים אותם.

קרע - עבודת הניסיונות. הניצוץ שבניסיון נעלם ונסתר לגמרי, וכדי לגלותו יש צורך ב'קריעת' וביטול ההעלם וההסתור. והוא הדין לעבודת האדם עם עצמו: יש לבטל את התענוג והרצון, השכל והמידות, ולא להתחשב בהם; וכן יש לבטל את המגבלות של הגוף והנפש הבהמית ולהתעלות מהם.

(לקוטי שיחות כרך כד עמ' 40)

כי ה' הוא האלקים (ד, לה)

גם שם אלקים, בגימטרייה הטבע, הוא בעצם שם הוי' שלמעלה מהטבע, היה הווה ויהיה כאחד. גם טבע

שינויים כפי שמסרתם".

במכתב אחר מאותו יום (שם) נאמר:

מסרנו לפרסום מודעה על הוצאתו לאור של "לקוטי לוי יצחק" בעיתונות הדתית בארץ-הקודש.

בט"ז מנחם אב התקיימה שיחה-טלפונית עליה דווח למחרת (שם עמ' 365):

"בקשר להרפסת לקוט לוי יצחק, מסרתם להשתדל שייצא בצורה יפה, וכן לדאוג לפרסום מאמרי הערכה".

עוד כותב הרב וולף (שם עמ' 366):

"מסרנו כי שלחנו את ר"י מונדשיין ללקט חומר בקשר לר' לוי'ק, והוא מספר כי יש יהודי שרשם מדרשותיו של ר' לוי'ק במשך שנה, והוא ישתדל בקשר לזה. ביקשתם לזרוזו על-דבר זה".

עליה לציון בכ' אב

"במידה ואפשר להשתדל שביום ו' [=ערב כ' מנחם אב] יבקרנו בצפת מנין אנ"ש על ציון אחי כ"ק אדמו"ר שליט"א... - נתקבלה אותה שנה הוראת המזכירות לאנ"ש שבאה"ק.

בכ"א מנחם-אב (שם עמ' 368) דיווח הרב וולף:

"ביום ו' ערב שבת קודש נסעו אברכים מנחלת הרב חב"ד ומכפר חב"ד לצפת.. הגיעו לצפת והתפללו תפילת שחרית בבית הכנסת האריז"ל ואחרי-כך ירדו לבית העלמין ונאמרו פרקי תהלים לג, סט, ואותיות השמות ישראל אריה לייב, לוי יצחק, וכמה קטעים מלקוטי לוי יצחק וקדיש. צולמו כמה תמונות, אחר כך התוועדות במסעדה בצפת.

התוועדות שתעורר למסירות נפש

במכתב אחר מאותו יום (שם עמ' 369):

בשבת קודש התוועדו בבתי כנסת חב"ד התוועדות כ' מנחם אב. היה זה בהמשך לשתי הוראות שנתקבלו ביום ה' הקודם.

על אחת ההתוועדויות כותב הרב ישראל לייבוב, יו"ר צאנז"ח באה"ק, במכתב-חוזר מי"ט מנחם אב (משבחי רבי' עמ' 44-43):

"לתשומת לב אנ"ש, בקשר עם יום השנה ה-26 להסתלקותו של הגאון הצדיק החסיד והמקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של יבלח"ט אדמו"ר שליט"א, החל ביום שבת קודש כ' מנחם-אב, נתקבלה הוראה טלפונית מהרב חורדוקוב שי' להתוועד בכל בתי הכנסת של אנ"ש ולדבר על אישיותו, ובמיוחד - אם אפשר - מפי זקני החסידים שהכירוהו".

בשיחה טלפונית לרב אפרים וולף (אותה שחזר בכ"א מנ"א - 'ימי תמימים' שם עמ' 371) נאמר:

"מה הוכן בנחלת הרב חב"ד בקשר לכ' מנ"א . . הם יבינו גם-כן =היהודים יוצאי אחורי מסך הברזל, ויספר עד ראייה, שלזה יותר השפעה לעורר כוח המסירות נפש, ולהתוועד בין הצעירים, ולספר עניני האסיפות וכל העניין שעמד נגד זה".

בי' אלול תש"ל כותב הרב וולף לרבי - בהמשך לדיווח מי"ט מנחם-אב שהובא לעיל (שם עמ' 384):

"בקשר לדרשות אביו כ"ק אדמו"ר שליט"א, שמר הרכבי (=הרב ר"ד צבי) מסר כי נמצאים אצל עורך-דין מר פרידנטל בחולון. מתברר כי אביו של מר פרידנטל רשם הדרשות בעת שמעו בזמן מלחמת העולם הראשונה, והם נמצאו אצל בנו, ומתברר כי בנו נפטר והאלמנה נסעה לחו"ל ולא ידוע מתי תחזור. בינתיים דירתם סגורה ואין עונה, ועל כן אין ביכולתנו לברר עתה הדברים".

"אאמו"ר לא היה נביא ולא דיפלומט"

פעמים אחדות השתמש הרבי במטבע לשון שבו השתמש הנביא עמוס (ז, יד): "לא נביא אנכי ולא בן נביא", וכן לשון חז"ל, כרבי חנינא בן דוסא (ברכות לד, ב), רבי אליעזר (עירובין סג, א), ועוד. כך, למשל, בהתוועדות מוצאי שבת-קודש פרשת בשלה י"א שבט תשל"א, בעת שהרבי ביטא דעתו בשלילת ההפגנות נגד ברית-המועצות

"כתר שם טוב עולה על גביהן"

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי (פרק ד משנה א). שלושה כתרים הן, כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן (שם, משנה ג)

"מכל מלמדי השכלתי" - הלימוד מכל אדם מוסיף לא רק בחכמה ("איזהו חכם"), אלא גם בכוח המשכיל ("השכלתי"), שהוא שורש ומקור השכל.

"כי עדותיך" - במסירת עדות לא נוגע מעמדו ומצבו של העד אלא תוכן דבריו. אף כאן: יש ללמוד מכל אדם, יהיה מי שיהיה.

שיחה לי - הלימוד יכול וצריך להיות גם משיחה בעלמא, על-דרך מאמר רז"ל, "שיחה חולין של תלמידיי-חכמים צריכה לימוד". ודוגמתו בכל יהודי, שהוא בבחינת "תלמיד חכם", ככתוב "וכל בניך לימודי ה'".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת קרח תשמ"ח - בלתי מוגה. התוועדות תשמ"ו כרך ג, עמ' 554)

הפירוש ד"איזהו חכם" הוא - "שראוי שיתהלל בחכמתו". ויש לדקדק בזה: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, "אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגיבור בגבורתו גו' עשיר בעושרו"?

והביאור: הפסוק ממשיך "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי", כלומר: כשהמטרה היא "השכל וידוע אותי", אזי "יתהלל המתהלל" גם במעלות דחכמה גבורה ועושר, שכן כל עניינם אינו אלא למען "השכל וידוע אותי". ואף כאן: "איזהו חכם, שראוי שיתהלל בחכמתו", שכן כל מטרת החכמה היא "השכל וידוע אותי".

והדבר מודגש בסיום הכתוב - "כי עדותיך שיחה לי": תכלית החכמה ("מכל מלמדי השכלתי") אינה אלא בשביל "עדותיך", על-דרך "השכל וידוע אותי". ומזה מובן גם לגבי גבורה ועושר, שאינם אלא בשביל ענייני קדושה, תורה ומצוותיה, "עדותיך".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת תבוא תשמ"ו - בלתי מוגה. התוועדות תשמ"ו כרך ד, עמ' 385)

"כתר שם טוב" מצד עצמו הוא עניין חיצוני, ולמטה מ"כתר תורה, כתר כהונה, וכתר מלכות", ועד כדי כך, שהתנא מונה "שלושה כתרים" (תורה כהונה ומלכות) בלבד. ואף-על-פי-כן, בהיותו על גביהן, הרי הוא "עולה על גביהן", למעלה מג' הכתרים.

וההסברה בזה: "כתר תורה, כתר כהונה, כתר מלכות" - עם היות שגם בהם ישנו עניין של הליכה מדרגא לדרגא (ולא באופן של עמידה בלבד),

- כתר תורה: לימוד תורה באופן של "לאפשה לה". כתר כהונה: "לעמוד לפני ה' לשרתו", שעמידה זו להיותה "לפני ה'", הרי היא בוודאי באופן של הילוך. וכתר מלכות: להיותו "משכמו ומעלה גבוה מכל העם", עם כל הרחבות של עניין המלוכה, הרי זה בודאי באופן של הליכה -

מכל מקום, מודגש בהם בעיקר הנתינה מלמעלה, ולא כל כך מעלת העבודה בכוח עצמו, מה שאין כן "כתר שם טוב", שכל עניינו הוא עבודה בכוח עצמו - הרי הוא "עולה על גביהן".

(תורת מנחם - התוועדות תשמ"ח חלק ד, עמ' 321)

ואגב: גם בחלק מהמקומות בחז"ל - ישנו הביטוי: אמרו לו (לרחב"ד) (וכי נביא אתה? כו'). ובהתוועדות ש"פ וישב כ' כסלו תשל"ד ('שיחות קודש' תשל"ד כרך א' עמ' 199) התייחס הרבי שוב לנושא תוך שימוש בביטוי זה:

ובנוגע לז'נבה הרי כמדובר לעיל הכול סוכם, ועתה יכול המצב להשתנות רק על-ידי נס, ומכיוון שלא נביא אנכי ולא בן נביא, איני יודע איזה נס יראה השם יתברך. אולם כמו שעד עתה היו ניסים, יכול הוא להראות נס גם עתה ואפילו ביום אחד!...

ואגב: לגופו של הביטוי "לא נביא ולא בן נביא" יעויין ברש"י עמוס שם: "איני מנביאי שקר שלכם הנוטלים שכרם להינבא, איני צריך לכל זאת ולא נהגתי כך שאני עשיר".

ועל-פי זה יש לתווך עם הביטוי המופרסם "הנח להם לישראל אם אינן נביאים - בני נביאים הן", וכן עם מה שנתבאר בשיחת ש"פ שופטים תנש"א. ואכ"מ.

אישור הדפסה

בשנת תשכ"ז קיבל הרה"ח ר' גרשון העניך כהן מירושלים את הזכות להדפסת שולחן ערוך אדמו"ר הזקן. בין השאר שאל לחוות דעתו של הרבי, אם יש לו רשות להדפיס בשולחן-ערוך הקדשה באלף עותקים, לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, אם הרבי.

הרבי ענה (ימי תמימים' כרך ג' עמ' 430):

באם יתרום אחוזים מההכנסה לקרן חנה (לערך 10%)

לפי מכתבו של הרב אפרים וולף לרב חודקוב (שם עמ' 433): "הוא הודיענו שהוא מסכים על כך".

(למען שחרור יהודיה), שאינן מביאות תועלת אלא להיפך, גורמות נזק (שיחות קודש תשל"א כרך א, עמ' 451):

אין רצוני שיקבלו את שיטתי - אולם על מארגני ההפגנות לספר את האמת - כמה יהודים הצליחו לצאת כתוצאה מההפגנות, וכמה עשרות מאות ואלפים ניוקו כתוצאה מהן, ואז מיותר היה לנהל ויכוח אם שיטתי צודקת. שיטתי מבוססת על שכל הפשוט.

לא נביא אני ולא בן נביא, אינני דיפלומט, ולא בן דיפלומט כו'. זהו שכל הפשוט ולכן מתווספות ראיות מהמציאות בפועל.

ובשיחת ש"פ בחוקתי תשל"ל (שיחות-קודש תשל"ל כרך ב' עמ' 176):

שאלוני מנין הוודאות המוחלטת כל-כך שהרצון להחזיר שטחים גר צרות מוגיים, וכתוצאה מעניין אי תיקון חוק 'מיהו יהודי' החלו גויים להתערב בענייני ארץ-ישראל, ורק כתוצאה מ'הנחות' לגויים יוצאי ברית-המועצות החלה גם רוסיה להתערב בענייני ארץ-ישראל - מניין יודע אני בוודאות מוחלטת שאלו הסיבות?

האם הנך נביא? לא! אינני נביא! האם הנך בן נביא? לא! אאמו"ר לא היה נביא ולא יקפיד על אמירתו זו - אני חוזר על כך הוא לא היה נביא! ומכיוון שגם הוא סבור... לכן אומר אני זאת בגלוי.

[ואם כן מומשיכים בשאלתם] אם אינך נביא ולא בן נביא, מניין יודע אתה ברור כל כך שגויים מתערבים מצד סיבות אלו?

אלא שלצורך ידיעה זו ישנו פסק דין הרמב"ם בהל' תענית (פרק א' הלכות ב' ג') שכאשר מתרחש משהו אצל יהודים, וניתן לבאר זאת במספר אופנים... הרי ברור הוא שאין זה "מנהג העולם" ו"נקרה נקריית" אלא זה בוודאי קשור במעשיהם של ישראל!